

Мікалай Хмяльніцкі

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт (г. Мінск)

БЕЛАРУСКІ ДЫСКУРС У ПОЛЬСКОЙ ЛІТАРАТУРЫ 20-30-Х ГГ. XX СТ.: СУЧАСНАЯ РЭЦЭПЦЫЯ ПРАБЛЕМЫ

Артыкул прысвечаны даследаванню беларускага дыскурса ў літаратуры Польшчы 20–30-х гг. XX ст. у кантэксце міжкультурнага ўзаемадзеяння з улікам сучасных напрацовак на праблеме. Праз сістэму духоўна-эстэтычных каардынатаў ахарактарызаваны праявы беларускага кампаненту ў творах некаторых польскіх аўтараў гэтага перыяду (С. Пясецкага, Ч. Мілаша, Т. Міцінскага, З. Налкоўскай, М. Ваньковіча і інш).

Пасля І-й сусветнай вайны і ў палітычным, і ў духоўным жыцці народаў Еўропы выявіліся дзве выразныя тэндэнцыі: з аднаго боку – інтэграцыя, з другога – рэгіяналізацыя, калі актыўнымі суб'ектамі палітычных і культурных працэсаў станавіліся не дзяржаўныя ўтварэнні ў строга вызначаных межах, а пэўныя супольнасці – паводле тэрытарыяльнай, моўнай, рэлігійнай і іншых прыкмет. Зыходзячы з гэтага варта разглядаць і праблему літаратурнага сумежжа. Менавіта прадстаўнікі рэгіёнаў, дзе сутыкаюцца розныя этнасы, рэлігіі, светапоглядныя сістэмы, выклікаюць найбольшую цікавасць сучаснай еўрапейскай гуманітарнай думкі.

Польская літаратура міжваеннага дваццацігоддзя з'яўляецца ўдзячным матэрыялам у гэтым кантэксце, бо дазваляе выявіць і пазнаць невядомыя рэаліі тагачаснага жыцця, даведацца пра позірк пісьменнікаў з Захаду на Усход, калі, як вядома, доўгі час існавала фільтрацыя ў азнаямленні з многімі творамі польскіх аўтараў, асабліва з эмігрантамі. Адсюль вынікаў чыннік выпадковасці імёнаў, палітычнай кан'юнктуры ў выбары твораў і г.д., што станавілася прычынай сфальсіфікаванай рэцэпцыі, звужанай інфарматыўнасці, іншай іерархіі вартасцей, на якую абапіраецца кантэкст той ці іншай нацыянальнай літаратуры. Усё гэта прама ці апасродкавана ўплывала і на рэцэпцыю і прысутнасць у беларускай і польскай культурнай прасторы творчасці многіх пісьменнікаў Польшчы XX стагоддзя. Тут дарэчы будзе прыгадаць выказванне літаратуразнаўцы А. Лойкі, спраецыраваўшы яго на больш шырокі кантэкст беларуска-польскіх сацыякультурных узаемадчынненняў: "А ўвогуле ва ўзаемаадносінах з Беларуссю ў польскай паэзіі XX стагоддзя былі розныя да яе стаўленні, і, як з песні слова не выкінеш, няма чаго закрываць вачэй і на гэтую рознасць, абумоўленую рознымі палітычнымі перакананнямі. Тым больш я не магу тут не ўспомніць паэта, што загінуў у Варшаўскім паўстанні 1944 года, на свой лад марачы аб пасляваенным часе, калі "і ў трубы турбінаў задзьме вецер, што квітнее на беларускіх адлогах, і той,

што расчэсвае калоссі Украіны". Гэты – без назвы – верш Вацлава Баярскага пачынаецца словамі: "Айчына, адданая соннай варце містэрыя! Калі ў імя Тваё ўдарыць бы ў срэбны гонг, праўдай срэбнай звінш мне: Імперыя! "Праўдай срэбнай" беларусу, канешне, імперская ідэя не звінела, але чуць, што і такая ідэя натхняла польскіх паэтаў, – для разумення поўні явы, – несумненна трэба" [4, с. 188].

У дадзеным кантэксце важнымі застаюцца пытанні выяўлення аб'ектыўных заканамернасцяў, якія абумоўліваюць міжлітаратурныя адносіны і сувязі і якія вызначаюць іх ролю ў развіцці нацыянальных літаратур на пэўным этапе. Канечне ж, мы не прэтэндуем на асвятленне ўсёй іх палітры, на рашэнне складаных і яшчэ малараспрацаваных пытанняў. Нас цікавіць сучасная мадэль рэцэпцыі, якая ўключае ў сябе пазнаванне, прысутнасць праблем, спробу набліжэння да тагачаснай чужой рэчаіснасці праз гэта пазнаванне, рэакцыя на невядомае, новую эстэтыку, мову, спосаб мастацкай прэзентацыі.

Своеасаблівай зонай павышанай увагі ў даследчыкаў славянскіх краін была і застаецца творчасць пісьменнікаў, народжаных сумесным існаваннем двух народаў (напрыклад, беларусы і палякі, украінцы і палякі), а таксама складанасць, супярэчлівасць унутранай біяграфіі прадстаўнікоў гэтай кагорты, іх важная роля ў збліжэнні польскай і іншых культур. Зрэшты, толькі апошнім часам для нас адкрываюцца замежныя (і польскія ў тым ліку) пісьменнікі, якія па месцы нараджэння і па тэматыцы творчасці моцна звязаныя з Беларуссю. Маем на ўвазе, у прыватнасці, творчасць Сяргея Пясецкага, які, побач з Чэславам Мілашам, быў прадстаўлены да Нобеля, а таксама Л. Падгорскага-Аколава, Я. Булгака, Т. Канвіцкага, Р. Капусцінскага, А. Юрэвіча і многіх іншых пісьменнікаў, якія ў дзіцячыя гады і юнацтве былі моцна звязаны з вёскамі, мястэчкамі і гарадамі сучаснай Беларусі. Пры ўсёй дынамічнасці мастацкай свядомасці творчае ўяўленне гэтых творцаў, як магнітнае поле вышэйшай напружанасці, утрымлівала на працягу ўсяго жыцця іх памяць на прыгажосці і рэаліях "краю дзіцячых гадоў". Многім з іх лёсам было наканавана ўпрыгожыць польскі літаратурны Парнас, але на роднай зямлі яны не маглі быць прызнанымі ў выніку іх уключанасці ў складаныя палітычныя рэаліі ХХ стагоддзя. Не меншую цікавасць у дадзеным кантэксце ўяўляе і творчасць пісьменнікаў, якія, хоць і не былі месцам нараджэння звязаныя з Беларуссю, але ў сваёй творчасці зафіксавалі моманты сустрэчы з беларускім кампанентам (напрыклад, творы З. Налкоўскай і інш.)

Бясконца вераніца палітычных і эканамічных катаклізмаў (Першая сусветная вайна, Кастрычніцкая рэвалюцыя, польска-савецкія войны, Рьжская дамова, а пасля – Другая сусветная вайна), што мелі трагічны характар як у нацыянальным, так і ў сусветным маштабе, наклалі глыбокі адбітак на светапогляд многіх пісьменнікаў, якія шукалі шляхі духоўнай рэабілітацыі народаў і чалавечай індывідуальнасці. Падчас Першай

сусветнай вайны і рэвалюцыі, драматычных падзей наступных гадоў пад пагрозай татальнага разбурэння апынуліся фундаментальныя каштоўнасці культуры, якія фарміраваліся не адно стагоддзе на памежных тэрыторыях: аселасць, культ роднага гнязда, шляхецкі кодэкс гонару і г.д.

Як даводзяць гістарычныя крыніцы, каля двух мільёнаў беларусаў і ўкраінцаў з заходніх рэгіёнаў напачатку Першай сусветнай вырушылі ў глыб Расіі. Людзі былі выгнаны ў свет, вандравалі па бясконцых шляхах Расійскай імперыі, гублялі адчуванне Дома як сімвала бяспекі і стабільнасці ў прамым і метафарычным сэнсах, што спараджала адчуванне псіхалагічнай непрытульнасці-бяздомнасці, драматычныя матывы незваротнасці светлых часін. "Кожны бежанец аказаўся далучаным да такой беспрэцэдэнтнай этнапошукавай акцыі, часта ўвогуле не аддаючы сабе справаздачи, але тым не менш становячыся часцінкаю дадзенай усеагульнай плыні, якая вынесла адных, праўда, нямногіх, на ўзровень разумення асноўных механізмаў нацыятворчасці, большасць жа – бачання асабістых адрозненняў ад вялікарускага насельніцтва, блізкага, свойскага, але ўсё ж "не свайго", "не нашага" [9, с. 83].

У падобную сітуацыю, як вядома, трапілі многія пісьменнікі з Польшчы. У Маскве, ахопленай рэвалюцыяй і іншымі драматычнымі падзеямі, жыў некаторы час Ст. І. Віткевіч, паваяваўшы, перш чым вярнуцца ў Польшчу, на франтах Першай сусветнай у складзе расійскага войска. Дарэчы тут будзе прыгадаць і імя Сяргея Пясецкага, з якім Віткевіч быў знаёмы і сустракаўся некалькі разоў у Закапаным, і што Віткевіч напісаў некалькі партрэтаў С. Пясецкага, а апошні меў намер аздобіць будучую аповесць характарыстычным прысвячэннем: "St. I. Witkiewiczowi – król granicy i bóg nosy, który się stoczył do poziomu literata polskiego". Як вядома, Віткацы-чалавек не знайшоў у сабе сілы пераадолець унутраны крызіс, які прывёў яго да самагубства, аднак Віткацы-мастак, наадварот, не толькі змог супрацьстаяць сітуацыі, якая склалася, але і прапанаваць свой шлях выхаду з яе. Падобную светапоглядную пазіцыю заняў і Сяргей Пясецкі, што дапамагало яму асіміляваць гістарычную сітуацыю крызісу, звязаную з усеагульнай стратаю арыенціраў і сусветнага аўтарытэту. З гэтага вынікаў і актыўны пошук Пясецкім месца чалавечай індывідуальнасці ў соцыуме новага тыпу, экстрэмальны фармат дзейнасці ў якасці перамытніка і выведача, а таксама будучы рамантычны пафас творчасці пры агульнай рэалістычнай дамінанце.

У кантэксце заяўленай праблемы нельга не прыгадаць і асобу Тадэвуша Міцінскага, "чалавека вялікіх дарог, актыўнага літаратара, які быў афіцэрам корпуса Доўбар-Мусніцкага, але быў расстраляны як прыватная асоба, вяртаючыся з пахавання родзічкі, з Палесся ў Маскву. Магіла яго знаходзіцца ў Малых Матынічах пад Чачэрскам" [4, с. 155]. А Чэслаў Мілаш, малодшы прадстаўнік пакалення Пясецкага, які падчас Першай

сусветнай з бацькамі вырашыць на Усход праз Беларусь, і пра гэту дарогу пасля напіша ў сваім знакамітым вершы "Трывога-сон" так:

*Орша – кепская станцыя. У Воршы
цягнік можа стаяць і суткі.
Дык, можа, гэта і ў Воршы
згубіўся я, шасцігадовы,
а цягнік бежанцаў рушыў, пакідаючы мяне
Назаўжды. Я ж як бы зразумеў,
што буду кім іншым,
Паэтам іншай мовы, з іншым лёсам.
Як быццам бы прадугадваў
сваё кананне ля берагоў Калымы,
Там, дзе дно мора збялела
людскімі чарапамі,
І вялікая трывога мяне тады агарнула,
Тая, што зрабілася мацерай
усіх маіх трывог [7, с. 305].*

Драматычны жыццёвы і духоўна-душэўны мартыралог польскіх пісьменнікаў, ураджэнцаў памежжа, можна доўжыць. Кожны з іх прыдбаў свой досвед з гэтых пакручастых жыццёвых дарог, што знойдзе адлюстраванне ў пазнейшай творчасці.

Вядомыя палітычныя і сацыякультурныя змены ў рэчаіснасці ХХ ст. актуалізавалі ў творах пісьменнікаў – ураджэнцаў беларуска-польскага рэгіёну па-народнаму мудрыя дамінанты, новыя філасофска-эстэтычныя арыенціры, вобразатворчыя фактары (напрыклад, матыў мяжы), канцэптуальныя апазіцыі: польскасць / бальшавізм, свій / чужы, традыцыя / рэвалюцыя, цывілізаваны захад / варварскі ўсход і, нарэшце, жыццё / смерць... Новая сітуацыя міжваеннага перыяду патрабавала новых падыходаў літаратуры ў яе асэнсаванні. Слушна заўважае І. Багдановіч, што творчасць многіх польскіх пісьменнікаў, выхадцаў з Беларусі, "вызначае інакшы стыль і інакшая драматургія пачуццяў, чым польскамоўных аўтараў ХІХ стагоддзя, хоць і для іх актуальная ідэалізацыя, як мастацкі прыём з арсеналу рамантычнай паэтыкі, а таксама супастаўляльны матыў айчыны і не айчыны дзеля большай выразнасці акцэнтаў і крышталізацыі пачуццяў. адыходам з разраду актуальных рыцарскіх старашляхецкіх матываў, высоўваннем на першы план настальгічных рэфлексій і варыянтнасцю настраў на гэтай глебе" [1, с. 42].

Разгляд творчай спадчыны многіх пісьменнікаў, ураджэнцаў беларуска-польскага сумежжа праз прызму полікультурнасці не толькі ўпісвае гэтых аўтараў у гісторыка-культурны кантэкст краіны іх нараджэння і сталення, але дазваляе аб'ектыўна акрэсліць адметнае месца і важкасць ўкладу гэтых творцаў у польскую літаратуру ХХ стагоддзя. Аб своеасаблівым творчым статусе пісьменнікаў-ураджэнцаў беларуска-польскага пагранічча выказаўся вядомы знаўца літаратуры Польшчы А. Лойка: "Сёння пра

ўраджэнцаў Палесся, Брэстчыны, лёс якіх прывёў у польскую паэзію XX стагоддзя, дый не толькі пра іх, бо некаторыя з іх будуць намі толькі названы, мы амаль нічога не ведаем. XIX стагоддзе ў гэтай сувязі можа здзіўляць сваёй шляхетнасцю. Выхадцы са шляхты, як Станіслаў Балінскі, тую шляхетнасць дэманстравалі, гаворачы аб другім дне – аб першай сваёй радзіме, што была радзімай не іх, а іх бацькоў. Выхадцам жа з народных нізоў і з палескіх гарадоў відавочна тое шляхецкае культуры ў XX стагоддзі не стала, хоць некаторыя з іх сталі еўрапейскага рангу філолагамі-дактарамі. Але тарычэлавая пустата не церпіць пустаты!" [4, с. 177]. Адзначым, што многія паэты-ўраджэнцы беларуска-польскага пагранічча (шырэі – і літоўскага) ўспрымалі гэтыя землі і ў XX стагоддзі як Літву гістарычную – прастору Вялікага Княства Літоўскага, бо, перафразуючы выказванне У. І. Мархеля, была яшчэ дзейнай ідэя "рэтраспектыўнага дзяржаўнага патрыятызму", а насельніцтва памежных тэрыторый "не пазбавілася гістарычных уяўленняў пра сваю першасную радзіму, пра сваю тутэйшасць" [5, с. 42].

У 1918 годзе Польшча адгарнула новую старонку свайго развіцця з падзеі вялікага гістарычнага значэння – набыцця незалежнасці. Гэты факт глыбока паўздзейнічаў на свядомасць палякаў. Відавочцы, успамінаючы той перыяд, характарызуюць тагачасны настрой як стан татальнай эйфарыі. Дынамічныя змены назіраюцца ў культуры, мастацтве і літаратуры. Што да геапалітычнага становішча, то назіраюцца складаныя адносіны з савецкай Расіяй ў 1920 г. Польшча пры падтрымцы замежнага капіталу пачала вайну за ўзнаўленне сваіх гістарычных граніц супраць савецкай рэспублікі. Вайна была цяжкай для абодвух бакоў і праходзіла з пераменным поспехам. Як даводзяць гістарычныя крыніцы, з 32 мільёнаў насельніцтва тагачаснай міжваеннай Польшчы каля 30 адсоткаў уяўлялі нацыянальныя меншасці (беларусы, украінцы, яўрэі і інш.), прадстаўнікі якіх, несумненна, унеслі адметны ўклад у культурную палітру Польшчы 20–30-х гг. Безумоўна, асабліваю цікавасць у кантэксце нашага даследавання мае той факт, што, паводле апытвання пісьменнікаў, якія жылі ў Варшаве ў міжваенны перыяд, 63 % паходзілі з Усходніх крэсаў.

Польскія пісьменнікі ўздымалі свой голас у абарону беларускай этнічнай меншасці, выявіўшы тым самым прынцыповую пазіцыю, чалавечую заклапочанасць лёсам, абараняючы іх правы на паўнаважнае жыццё ў другой Рэчы Паспалітай. Напрыклад, Зоф'я Налкоўская падчас жыцця ў Гродна, уваходзіла ў склад "Патраната" ці "Таварыства апекі над вязнямі", прымаючы актыўны ўдзел у паляпшэнні ўмоў вязняў гродзенскай турмы і абароне сацыяльных і чалавечых правоў нацыянальных меншасцей (аб гэтым падрабязней гл.: Мусіенко С. Ф. Творчество Зофьи Налковской. – Минск : Наука и техника, 1989. – С. 70–136), Анджэй Струг выйшаў са складу сейма, пратэстуючы такім чынам супраць забароны выкладання па-беларуску, Чэслаў Мілаш быў вызвалены з працы на радыё за абарону правоў беларусаў. Аб няпростай

сітуацыі на памежных тэрыторыях згадвае ў сваёй знакамітай "Сповідзі" беларуская пісьменніца Л. Геніюш: "Бліжыліся польскія выбары, гдзе кандыдатаў назначалі згары. Яшчэ рана вясною памёр Пілсудскі, палякі стараліся мацней трымаць свае меншасці. Ужо не гаварылася Беларусь, а "ўсходнія крэсы", а народнасьць проста пісалі: тутэйшая. А ці не разумней, ня лепей было б для іх і для нас быць людзьмі й дэмакратамі ў супольнай дзяржаве, але дарма тут было апэляваць да розуму. Беларусы байкатавалі выбары, не пайшлі на іх і мы" [3, с. 21].

Міжваеннае дваццацігоддзе ў сферы публіцыстыкі характарызуецца інтэнсіўнасцю і разнастайнасцю зваротаў да беларускай праблематыкі. Многія часопісы і газеты, асабліва якія выходзілі ў Вільні, друкавалі матэрыялы пра Беларусь, пераклады беларускіх паэтаў, вялі дыскусіі аб будучым беларускага народа і беларускай літаратуры. Польскія пісьменнікі, крытыкі і перакладчыкі на працягу акрэсленага ў тэме перыяду прысвяцілі значную колькасць даследаванняў і аглядаў творчасці беларускіх майстроў слова, перакладалі беларускую літаратуру. Усё гэта, безумоўна, спрыяла папулярызацыі беларускага чынніку ў польскай культурнай прасторы. Напрыклад, у сувязі з вышэйадзначаным цікавую інфармацыю аб перакладах і запатрабаванасці твораў класіка польскай літаратуры Г. Сянкевіча ў гэты перыяд падае С. Мусіенка: "Перакладаў на беларускую мову ў 20–30-х гг. у Савецкай Беларусі амаль не было (згадваецца, што толькі ў 1921 годзе у чытанцы "Родны край" для вучняў пачатковых школ былі змешчаны дзве навелы – "Зубры ў Белавежы", "У афрыканскіх людзедаў"). А вось па той бок мяжы, на "крэсавых" землях Беларусі ў 1924 г. у выданні "Грамадскі голас" была апублікавана навела "Янка-музыка", а 1925 г. – "Ліхтаршчык". У 1926 годзе "Беларускае выдавецкае таварыства" ў Вільні публікуе на беларускай мове навелу Сянкевіча "Бартак-пераможца" [6, с. 338].

Такім чынам, палітычныя і сацыякультурныя рэаліі 20–30-х гадоў спрыялі актыўнаму пранікненню ў творы польскіх і беларускіх пісьменнікаў праблематыкі пагранічнага суіснавання. Польскія пісьменнікі-ўраджэнцы этнічнай Беларусі ўздымалі ў сваіх творах тэму страчанай Айчыны, Дома, глядзелі на радавое гняздо з перспектывы трагічных падзей як на няспраўджаную мару, а іх творчасць, дыскурсіўна звязаная з беларускай праблематыкай, выяўляла шматстайнасць бачання Беларусі, ідэйна-мастацкую шматпланавасць і стылёвую поліфанічнасць. В. П. Рагойша адзначае, маючы на ўвазе літаратуру XX стагоддзя: "... адсутнасць у Польшчы перыяду 1921–1939 гг. хаця б нацыянальна-культурнай аўтаноміі Заходняй Беларусі, яе актыўная паланізацыя, а таксама натуральнае ўздзеянне польскай культуры на беларускую прадвызначылі з'яўленне ў польскай літаратуры і мастацтве значнай колькасці дзеячаў, народжаных на беларускай зямлі. Сярод іх мастак Фердынанд Рушчыц, паэты Ежы Путрамонт, Юзаф Чаховіч, Леанард Падгорскі-Аколаў, празаік Марыя Радзевіч, літаратуразнавец Мар'ян Здзяхоўскі і інш. Праўда, усе гэтыя і ім

падобныя дзеячы культуры прама, а найчасцей апасродкавана таксама прычыніліся да пашырэння беларускай культуры і – шырэй – беларушчыны за межамі Беларусі. Часам нават незаўважна для іх саміх гэтая беларушчына пачынала жыць у іх творчасці, выяўляцца ў апісанні беларускіх краявідаў, у словах-беларусізмах, у мелодыях песняў і г.д." [8, с. 153–154]. Так, многія творы польскай літаратуры 20–30-х гг. XX ст. былі зарыентаваныя на беларускую рэчаіснасць, на памежную праблематыку, аўтары свядома выкарыстоўваюць беларускія рэаліі ад непасрэднага ўключэння фальклорных твораў ў аўтарскі тэкст (напрыклад, песні Шчура на хутары Даўрыльчукоў, прыказкі і прымаўкі з вуснаў перамытнікаў у рамане С. Пясецкага "Каханак Вялікай Мядзведзіцы") да спецыфічных вербальных адлюстраванняў беларускай народнай ментальнасці.

У кантэксце вышэйсказанага цікаvasць уяўляе асоба і творчасць Чэслава Мілаша, які называў сябе "чалавекам памежжа", бо, як і многія прадстаўнікі яго пакалення, нарадзіўся і сфарміраваўся на такой тэрыторыі, дзе кангламерат этнасаў, культур, канфесій выявіўся ў вышэйшай ступені. Ва ўяўленні Чэслава Мілаша яшчэ не загінула былая Рэч Паспалітая, а сваёй радзімай ён не пераставаў лічыць гістарычнае Вялікае Княства Літоўскае, шматнацыянальнае і шматканфесійнае, дзе ядналіся ў сумесным быцці палякі, беларусы, літоўцы, украінцы, яўрэі, татары... Гэтае перакананне не раз адгукнецца ў яго творах разнастайнымі алюзіямі, рэмінісцэнцыямі, цытацыяй крыніц з адпаведнага перыяду былой магутнай дзяржавы.

Польскія даследчыкі, звяртаючыся да аналізу жыццётворчасці такіх пісьменнікаў (гл., напрыклад, С. Пясецкага, М. Ваньковіча, Ф. Чарнышэвіча і інш.), часцей ўзнаўляюць біяграфічныя моманты, тагачасны сацыякультурны кантэкст, вылучаюць асноўныя матывы і стылёвыя адметнасці іх твораў, але зусім мала ўвагі звяртаюць на мастацкае ўвасабленне лёсаў пісьменнікаў і сувязі некаторых іх твораў з рэаліямі гісторыі і культуры беларусаў першай паловы XX стагоддзя, на іх ролю ў беларуска-польскім сацыякультурным дыялогу... Цалкам слушнымі ў дадзеным кантэксце падаюцца разважанні беларускай даследчыцы Н. Бахановіч: "Заканамерным бачыцца, што ў прадмове да кнігі "Каханак Вялікай Мядзведзіцы" (1937) С. Пясецкага (1901–1964), які таксама апісваў жыццё на мяжы – рэальнай, беларуска-польскай граніцы, з яго жудасцямі і авантурамі, М. Ваньковіч цытуе істотныя для яго самога радкі з ліста аўтара: "Пішу, бо пісаць павінен. Гэта ёсць мая арганічная патрэба, неадольнае і непераможнае жаданне. <...> Як прыкра раскладваць працу на месяцы, гады, калі хочацца яе зрабіць адразу... каб мець супакой... У такой сувязі адзнаку невыпадкавасці мае знаёмства і сяброўства пісьменнікаў як прадстаўнікоў тэрытарыяльнага і духоўнага памежжа. Мэтай выяўлення беларускага субстрату ў іх творчасці выступае адданне даніны мінуламу – людзям і мясцінам, што паўплывалі на асобнае і творчае станаўленне. У гэтых творах аб дзяцінстве, юнацтве

ажыццяўляюцца спробы праз гістарычныя пераломы паказаць найперш складаны працэс асэнсавання свету і сябе ў ім" [2, с. 218–219].

Такім чынам, разгляд міжкультурных беларуска-польскіх камунікацый 20-30-х гадоў XX стагоддзя павінен ажыццяўляцца з улікам гістарычных, сацыяльных і этнакультурных фактараў, традыцыйна ўсталяваных падыходаў, апошніх адкрыццяў і навуковых гіпотэз. Апошнім часам увага даследчыкаў, асабліва з беларускага боку, засяроджваецца на выяўленні беларускіх фактараў і кампанентаў польскага літаратурнага працэсу, на вылучэнні і разглядзе нацыянальных каардынат праз іх вобразна-выяўленчую і структурна-стыльовую трансфармацыю ў творах польскіх пісьменнікаў. Але існуе цэлы корпус твораў у польскай прозе, які не атрымаў належнага літаратуразнаўчага асэнсавання і зварот да якіх дасць цікавыя і плённыя вынікі.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Багдановіч І. Э. Леанард Падгорскі-Аколаў – міцкевічазнаўца і паэт / І. Э. Багдановіч // Працы кафедры гісторыі беларускае літаратуры Белдзяржуніверсітэта.— Мінск : ВТАА "Права і эканоміка".— Вып. III.— 2002.— С. 41–46.
2. Бахановіч Н. Беларуская тэма ў польскай літаратуры / Н. Бахановіч // Літаратурная карта Еўропы: кантакты, тыпалогія, інтэртэкстуальнасць / А. В. Вальчук [і інш.]; навук. рэд. М. У. Мікуліч / Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т мовы і літ. імя Я. Коласа і Я. Купалы.— Мінск : Беларуская навука, 2012.— С. 205–228.
3. Геніюш Л. Сповідзь.— Мінск : Мастацкая літаратура, 1993.— 271 с.
4. Лойка А. Роўнакутны трохвугольнік, або Ад Палямона да Максіма Танка. Дапаможнік па спецкурсе "Беларуска-рускі-польскія літаратурныя сувязі".— Мінск, 2003.— 214 с.
5. Мархель У. І. Крыніцы памяці. Старонкі беларуска-польскага літаратурнага сумежжа / У. І. Мархель.— Мінск : Мастацкая літаратура, 1990.— 222 с.
6. Мусіенка С. Генрых Сянкевіч на Беларусі / С. Мусіенка // Powieść historyczna dawniej i dziś.— Kraków : Wydawnictwo naukowe Akademii Pedagogicznej, 2007.— S. 334–343.
7. Напярэймы: ад Буга да Варты. Анталогія польскай паэзіі XX стагоддзя : у 2 т. / скл.-пер. : А. Лойка.— Мінск : Энцыклапедыкс, 2003.— Т. 1.— 386 с.
8. Рагойша В. Прысутнасць беларускай культуры ў свеце / В. Рагойша // Роднае слова.— 1996.— № 12.— С. 153–159.
9. Щавинская Л. Л. Белорусский народный нарратив о беженстве в Первую мировую войну: Путь в Россию. Белорусско-российский диалог (Культура и литература Беларуси XX–XXI вв.) / Рос. акад. наук; Ин-т славяноведения; Нац. акад. наук Беларусі; Ин-т літаратуры ім. Я. Купалы.— М. : Інститут славяноведения РАН, 2006.— С. 83–96.

Микола Хмельницький. Білоруський дискурс у польській літературі 20–30-х рр. XX ст.: сучасна реценція проблеми

Стаття присвячена дослідженню білоруського дискурсу в літературі Польщі 20–30-х рр. XX ст. в контексті міжкультурної взаємодії з

урахуванням сучасних напрацювань з названої проблеми. Через систему духовно-естетичних координат охарактеризовано прояви білоруського компонента у творах деяких польських авторів цього періоду (С. Песецького, Ч. Мілоша, Т. Мицинського, З. Налковської, М. Ваньковича та ін.).

Mikołaj Chmielnicki. Białoruski dyskurs w literaturze polskiej lat 20–30. XX w.: współczesna recepcja problemu

Artykuł jest poświęcony badaniu nad białoruskim dyskursem w literaturze Polski lat 20–30. XX w. w kontekście międzykulturowego współdziałania z uwzględnieniem współczesnych prac dotyczących danego problemu. W systemie współrzędnych duchowo-estetycznych zostały scharakteryzowane przejawy białoruskiego komponentu w utworach niektórych polskich autorów nazwanego okresu (S. Piaseckiego, Cz. Miłozza, T. Micińskiego, Z. Nalkowskiej, M. Wańkowicza i in.).

Mikalai Khmialnitski. Belarusian Discourse in the Polish Literature of the 20-30th of the 20th Century: Modern Reception of the Problem

The article is devoted to the research of the Belarusian discourse in literature of Poland of the 20-30th of the 20th century in the context of the cross-cultural cooperation taking into account the modern works on the named problem. Through the system of the spiritual and aesthetic coordinates the displays of the Belarusian component in works of some Polish authors from this period (S. Pesetskyi, Ch. Milosh, T. Mitsynskyi, Z. Nalkovska, M. Vankovich and others) are described.